

per acostar-lo a l'expressió més corrent en el seu temps,¹ o quan converteix Pera en «la ciutat d'En Pera»,² o quan suprimeix la construcció inhàbil i forçada, però entenedora, d'inspiració llatina, en algunes frases de l'elogi d'Alfons el Magnànim,³ o quan redueix a estil indirecte un diàleg comprès en la llegenda de la reina de Navarra.⁴

Ramon GUBERN i DOMÈNECH

JACINT VERDAGUER: *Obres completes*. Tercera edició. [Pròleg: *La poesia de Jacint Verdaguer*, per MARIÀ MANENT. Epíleg: *El sacerdot poeta mossèn Jacint Verdaguer*, per JOAN BONET i BALTÀ, prev. *Bibliografia general de Jacint Verdaguer*, per LLUÍS GUARNER.] Barcelona, [Editorial Selecta, 1949]. XXIV+1578 pàgs.+1 retrat. (BP, I.)

Verdaguer és, entre els autors catalans moderns, el que indubtablement ha assolit una més ampla difusió; nombroses edicions de les seves obres — alguna d'elles de tiratge elevadíssim — n'ofereixen un eloqüent testimoni. Són rars els llibres del gran poeta de Folgueroles que no hagin estat reeditats; molts ho han estat més d'una vegada, i en algun cas, com *L'Atlàntida*, d'una manera tan repetida, que no sorprèn gens que les edicions particulars d'aquest poema hagin arribat a la vintena. Abans del 1936, a més a més, foren assajades tres edicions d'obres completes de Verdaguer: a) la de Toledano i López, continuada per J. Agustí (1905-1908), no vinguda a conclusió; b) la popularíssima — a preu de cost — de la Il·lustració Catalana — avui encara la més reeixida —, que sabé aliar una presentació simple i sobriament elegant amb una rigorosa cura en la revisió dels textos (1914-1915, 1924), i c) la pomposament i absurdament titulada *definitiva* de la Llibreria Catalònia (1928-1936), que és, sens dubte, la que més obllits i més errors presenta.

L'any 1943, la «Biblioteca Selecta», iniciant les seves meritòries activitats, aplegava en un sol volum tota la producció verdagueriana; el 1946, canviat el nom de «Biblioteca Selecta» en «Biblioteca Perenne», n'apareixia un segon tiratge,² i el 1949 n'era donada, encara, una nova edició completament refeta i notablement ampliada. En el que més es distingeix l'edició de 1949 de les dues

1. Vegeu les mostres que en dona el Sr. Bagué, a l'indicat Apèndix, pàg. 210, entre moltes d'altres.

2. Bibl. Cat., ms. 302, f. 234; cf. ed. BAGUÉ, 162-163.

3. «Quant és stat en la casa d'Aragó y de Barselona qui tant aga la honor y estima muntada de vida pomposa...?; ... de aquest excellent rey, qui les sues hobbres recytar la mà serya cansada y paper no bastarya en metre la sua proesa ...;... que descriure les coses qui de la pàtrya (sic) se pot relació fer serya demesiast, que sos fets en oblyt no poden estar, car en lo llibre qui de la sua recordansa s'és fet...» (Ms. cit., f. 243; cf. ed. BAGUÉ, 205).

4. «... Respòs lo fill: — Qui és més digne que yo, que són fill major y spere ésser rey? —. Respòs la reyna: — Fill, axò serya metre devisyó en lo regne... —» (Ms. cit., f. 212; cf. ed. BAGUÉ, 67).

1. És indiscutible que són els autors, exclusivament, els qui poden declarar definitivament fixada una obra.

2. Les dues edicions comprenien 1462 pàgs.+1 retrat.

anteriors és en l'adopció de l'ortografia moderna.³ Una altra millora a considerar és el major nombre d'obres publicades: l'edició de 1943 donava — prescindint, però, dels pròlegs⁴ — les mateixes obres que havien estat aplegades en l'edició de la *Il·lustració Catalana*; en l'edició més recent trobem incorporats els reculls *La millor corona*, poesies disperses recollides el mateix any de la mort del poeta, *Els pobres, els sants* i *Perles del «Llibre d'Amic i d'Amat»*, que L'Avenç edità en la seva col·lecció d'escrits pòstums de Verdaguer, i *Les quatre passions*, donades a conèixer no fa molt a la revista «Mediterráneo» de València, així com la primera redacció de *L'Atlàntida*, segons el facsímil donat en l'edició crítica publicada el 1946.

Les obres estan agrupades, en l'edició de 1949, en quatre parts: Poesia, Prosa, Teatre⁵ i Traduccions. L'ordenació dels diversos llibres dins cada grup ha estat feta amb una gran fidelitat cronològica, cosa que representa un guany evident respecte a les edicions anteriors. En canvi, l'ordre de les composicions dins cada recull ha estat algunes vegades alterat, versemblantment per raons — que hauria calgut deixar de banda — d'ordre tipogràfic; aquesta alteració arriba, més d'un cop — com en *Flors del Calvari*, *Santa Eulària*, *Al Cel* —, a col·locar després del pròleg alguna poesia que encapçalava el llibre i servia de lema a l'aplec.

Una alteració d'una altra mena que es troba en l'edició que comentem — i que caldria demanar-nos si hom està autoritzat a fer — és la supressió de les composicions que apareixen en més d'un recull. Sembla inqüestionable que cada un dels volums publicats per Verdaguer formen una unitat, un tot, que cal respectar d'una manera absoluta. És més: el bon criteri editorial aconsella precisament de prendre com a bàsica — mentre no hagin estat interposats elements extraliteraris, com censura, etc. — la darrera edició de cada llibre publicat en vida de l'autor. Aquestes consideracions haurien de bastar per a adoptar una actitud decididament conservadora. Però hem de tenir present, a més a més, que Verdaguer, desitjós tothora de perfeccionar i d'afinar la seva obra, sotmetia

3. L'edició de 1943 (la de 1946 no n'és més que una reproducció exacta) ofereix els textos verdaguerians amb ortografia antiga — no precisament la de l'autor. Com les edicions de 1905 i 1914. La de 1928, en canvi, fou feta també amb ortografia moderna. — Potser hauria estat també bo, en l'edició de 1949, de regularitzar l'ortografia dels textos antics donats a les pàgs. 673 ss. i de posar en nova ortografia occitana el fragment de Mistral de la pàg. 8.

4. És ben de doldre que hom hagi deixat de banda, en aquestes edicions, els pròlegs amb què Verdaguer havia cregut interessant de publicar els seus llibres — que la carta de Menéndez Pelayo posada al davant de la secció de poesia no arriba ni de molt a compensar —, singularment el del canonge Collell al volum *Pàtria*, tan íntimament lligat amb els temes cantats per l'autor. Degut a aquestes supressions estranyen, per exemple, els mots inicials de Verdaguer als *Idil·lis i cants místics*, amb l'allusió al pròleg de Milà i Fontanals que no ha estat reproduït. Altra ment, algunes de les obres pòstumes reclamen les anotacions que a manera d'introducció els donaren llurs primers editors.

5. Potser no és massa encertada i pot produir confusions la formació d'aquest grup, amb només una obreta de tres pàgines — al costat dels altres grups de prop de mil cinc-cents! —, que podia haver estat deixada dins el recull de *Discursos, Articles, Pròlegs*, on l'aplegà, amb altres coses de distinta procedència, el collector de l'edició de la *Il·lustració Catalana*, o incorporada a les composicions ordenades sota la rúbrica de *Disperses*. És evident, d'altra banda, que Verdaguer no tingué mai la intenció de produir obres de teatre.

a correcció constant i a reelaboració les seves composicions, que no és rar que puguin llegir-se en doble versió, sovint irreductible a unitat. Recordem, per exemple, els dos textos (dins *Montserrat* i *Caritat*) de *La mort de l'escolà*, on es troben les següents divergències:⁶

«En caixa blanquinosa	9	«Dins una blanca caixa
Sos companys de cobla	17	Sos companys de celda
Lo rossinyol salmeja,	19	Lo rossinyol refila
salmeja més enllà	20	refila més enllà
Lo cant de les absoltes	23	Lo cant de les absoltes
comencen a entonar;	24	lo vénen d'assajar;
lo primer vers que entonen	25	lo primer vers que canten
del cel sembla baixar,	26	del cel sembla vessar,
lo segon vers que canten	27	al segon vers que canten
se posen a plorar.	28	se posen a plorar.
Lo mestre de la cobla	29	Lo mestre de capella
los aconhorta en va,	30	los aconhorta en va,
les fonts ja són rieres	31	les fonts tornen rieres,
i les rieres mar.	32	les rieretes mar.
Oh patges de la Verge,	33	
bé teniu de plorar,	34	
al qui millor cantava	35	
venint de soterrar	36	
sentint cantar los àngels	39	sentint cantar los àngels
i amb ells lo seu germà,	40	i amb ells lo nou germà,
aucell d'ales obertes	41	aucell que obre les ales
que cap al cel se'n va.	42	i cap al cel se'n va.
Mentre ell canta pels aires	43	Mentre ell canta pels aires
lo violí sonà.»	44	son violí tocà.»

I podríem tenir present, encara, la versió utilitzada pel mestre A. Nicolau en musicar aquesta poesia, que presenta també alguns canvis.⁷ Una altra mostra de com Verdaguer refeia les seves poesies la trobarem en la composició titulada

6. La columna de l'esquerra dona el text de *Montserrat*; la de la dreta, el de *Caritat*. La numeració dels versos és feta damunt la versió de *Montserrat*.

7. Són els següents, partint del text de *Caritat* (numeració, però, sempre de *Montserrat*): supressió dels versos 19-22; addició, entre els vv. 26 i 27, de:

«com un present que els àngels
envien al germà»;

substitució dels vv. 29-32 per:

«Oh Verge de clemència,
vulgueu-lo perdonar!
Oh dolça Verge pia,
al cel deixeu-lo entrar
aquell que ací en la terra
sempre vos va adorar!»;

afegitó, al final, per necessitats musicals, de:

«I dins lo cel entrà».

Vegeu l'article de JOSEP VALLS, *Verdaguer i els músics*, «Miscel·lània Verdaguera» (Paris [1946]), 212-217.

Qui com Déu?, «Romanç llegit a l'ombra de la Font del Desmai en lo darrer aplec que hi féu la colla de jóvens muntanyesos anomenada esbart d'afectats a la llengua i a les glòries de la pàtria». Aquesta poesia, corregida per l'autor, fou inclosa deu anys més tard en el volum *Idyllis i cants místics*, i ha estat reproduïda en l'edició que comentem. La primera versió, però, no hi ha estat publicada (hom la pot llegir en el recull pòstum de *Discursos* (1905) o en *Discursos, Articles, Pròlechs*, volum XXVII de l'edició de la *Il·lustració Catalana*). Els vuit primers versos presenten ja diferències essencials en les dues versions :⁸

«D'ençà que, eixida com un ou del caos,
la terra (aqueix terròs al cel penjat)
clogué el rovell de foc que la cobria
dins ses bullents entranyes i closcà ;
a Déu que del no-res la son trencà-li,
a glops irada escup en mil volcans,
i encara el cel riu pur, com si infantívola
badés l'albor primera son ull blau».

«Des que, al rompre del caos la despulla,
la terra, aqueix terròs al cel penjat,
dessota l'ala d'or de l'estrellada
sentí batre i bullir son pit gegant,
li escup a glops a glops, malagraida,
les flames de son cor amb mil volcans ;
i encara el cel riu pur, com si infantívol
obrís al sol del paradís l'ull blau».

Després d'aquest inici, les diferències són encara més grans : l'autor suprimeix llargues tirades de versos de la versió primitiva, els substitueix per altres de nous, fa canvis, concentra, allarga, etc. Aquests dos exemples basten, crec, per a fer comprendre com hauria estat millor de conservar la majoria, si no totes, de les poesies suprimides. Potser hauria també calgut mantenir sempre les dates posades per Verdaguier en els pròlegs dels seus llibres, així com les notes que acompanyen algunes de les poesies per a explicar on foren llegides o en quina ocasió compostes. Per a l'estudi i la comprensió de l'obra del gran poeta, el coneixement de totes aquestes dades és indispensable.

La transcripció dels textos — com la comparació d'algunes pàgines d'obres diverses m'ha permès de constatar — sembla feta amb bona cura. Tanmateix, he notat çà i là alguna infidelitat : «de l'arbret del fruit d'or» (pàg. 5) en lloc d'*arbre* ; «*treure'l* a llum» (5) per *traure'l* ; «en l'indret a on he plantat aqueix reboll» (5) per *endret* ; «pertot càntic de verges» (12) per *càntics* ; *culliu* (107) per *cullgau* ; «Quina amargor ens ha deixat» (116) per *has* ; «Himne del *mille-nari*» (181) per *mille-nar* ; «acompanyat del comte, de patges i escuders» (323) per *dels comtes* ; «lo sol i la lluna per llànties» (419) per *i lluna* ; «só un pelegrí que arriba a Betlem» (459) per *de* ; «enjoiant-se de flors l'hermosa gleva» (459) per *l'herbosa* ; «com ja s'havia prefixat» (1089) per *com* ; «una pàtria que és de tots» (1089) per *que és ha de* ; *tributus* (1149) per *tribubus* ; «Me recorden los segadors de ma terra que, tot cantant» (1149) per *quan* ; etc. Alguns mots fluctuen entre dues grafies : *obirada*, *obira* (7, 73) al costat d'*ovirar* (251) ; *Cadis* (6) i *Cádiz* (274) ; *ignocència* (93) i *innocència* (221) ; *ocells* (12) i *aucells* (12) ; *reialmes* (13) i *realms* (82) ; *somiat*, *somiava*⁹ (82) i *somnia*, *somniaren* (82, 107) ; *pèlac* (285) i *pèlag* (855) ; antic *ahont* representat per *on* (9) i *a on* (13). Algunes grafies han estat mal resoltes : *safis* (83) en lloc de *safirs* ; *socós* (378) per *socors* ; *Almançor* (323) per *Almansor* ; «pertot Espanya retruny» (426) en lloc de *per tot*. El substantiu *dematí* (dialectal, per *matí*) ha estat sempre confós amb la locució adverbial *de matí* i escrit a tort en dos mots (per exem-

8. La columna de l'esquerra dóna el text de l'edició de 1869 (segons la reproducció del volum *Discursos, Articles, Pròlechs*) ; la de la dreta, el text d'*Idyllis i cants místics*.

9. En l'edició de la *Il·lustració Catalana* : *somniat*, *somniava*.

ple, a les pàgs. 83: «l'estel viu del de mati»; 148: «la llum al de mati»; 489: «Quan era en son de mati»). També *afins* (dialectal, per *fins*)¹⁰ ha estat transcrit erradament a *fins* a les pàgs. 854 («i a *fins* la planyen les roques»)¹¹ i 922 («lliures viurem aimant-nos a *fins* que ens morirem»), però correctament a la pàg. 1268 («*afins* que l'hèroe muntanyès»).

Les formes *lo*, *vos*, de l'article masculí han estat amb molt bon criteri respectades: no formaven part de la llengua usual de Verdaguer — que deia *el*, *els*, com a la Plana de Vic —, però sí de la llengua literària tradicional. Si l'antic *ab* ha estat normalitzat en *amb*, ¿per què escriure aleshores *pendre*, *empendre*, en lloc de *prendre*, *emprendre*? ¿Per què no respectar els plurals en *-ns* de mots plans i donar *verges* (107), *homes* (108), *termes* (419), *joves* (1089), etc., en lloc de *vèrgens*, *hòmens*, *tèrmens*, *jòvens*? ¿Per què conservar *cèfir* (78) en lloc de *zèfir*, i *polser* (755) en lloc de *polze*, si és canviat *topaci* en *topazi* (8)? Si si respectem *agonisar* (10), que ofereix una pronúncia distinta de la forma literària *agonitzar*, ¿per què aleshores *panteixant* (10) en lloc de *pantejant*, diferent també fonèticament? Si *esculptura*, *esculptor*, són encertadament transcrits per *escultura*, *escultor* (148), ¿per què mantenir en *olmedes* (67), *colp* (12, 110) una *l* que, bé que etimològica, deixà de pronunciar-se fa temps i no ha estat admesa en l'ortografia moderna? I, per contra, ¿hauria potser estat convenient de conservar la *t* després d'on seguit de vocal, representant un enllaç fònic que Verdaguer feia i que avui és encara viu, malgrat no ésser indicat en l'ortografia moderna?¹²

Algunes de les errades de l'edició que comentem provenen de la de la Il·lustració Catalana, que li serveix de base, i és de doldre que no hagin estat advertides a temps i corregides. Així, per exemple, en *Qui en fou lo serrador?*, de *Montserrat* (pàg. 147), trobem una incorrecció no explicable més que de la manera següent: durant el tiratge de l'edició popular degueren saltar unes lletres, fet que motivà la formació d'un espai blanc al començament del vers 11, el qual, en ésser transcrit servilment, ens apareix mancat tant en la mesura com en el sentit:

«sols per fer-ne prop del cel
temple a l'Estel
de la matinada».

(Abans de *temple*, cal suplir *un*.)

10. Cf. *aguaitar* (per *guaitar*), pàgs. 357: «— *Aguaita!* — diu l'hermosa», i 854: «*aguaita* si ve la barca».

11. La grafia errada a *fins* ja ve, en aquest cas, de l'edició de la Il·lustració Catalana.

12. Per exemple, en *on ets* (pàgs. 13, 63) o *d'on obira* (73). — La modernització ortogràfica, que no és una tasca tan senzilla com un esperit irreflexiu podria creure, altera en alguns casos la pronúncia: «sense adonar-me» (6) per *sens*; *Ebre* (7) per *Ebro*; *reflux* (67) per *refluix*; «si n'hi ha d'esperits» (94) per *n'hi han*; «desvetlle aviat als qui» (94) per *als que*; «*Reial Acadèmia*» (94) per *Real*; «mentres així» (148) per *aixís*; «àliga reial» (188) per *real*; *èxtasi* (651) per *èxtasis*, etc. — Una major atenció en la revisió hauria estalviat errades com: *plantcia* (10) per *plantcie*, *alegre fem.* (117) per *alegra*, *Moncada* (408) per *Montcada*, *Ibiça* (1091) per *Ivissa* o *Eivissa*, *horri* (1364) per *orri*, etc. — Cal corregir també un error, degut a una falsa interpretació, que es troba en el lema de Ramon Llull de la pàg. 110: «Mon cor és ta casa d'amors», en lloc d'està (=és). Així mateix la invocació llatina final de la pàg. 201 ha d'anar separada de la poesia, puix que no es refereix a aquesta sinó al llibre *Montserrat*.

L'edició de 1949 de l'opus verdaguerià s'ha enriquit respecte a les dues anteriors de la mateixa Biblioteca amb un pròleg del poeta i crític Marià Manent, on aquest assaja — potser massa ràpidament, si considerem la magnitud del tema tractat — de caracteritzar la poesia de Jacint Verdaguer;¹³ amb un epíleg de Mn. Joan Bonet, que en constitueix un interessant assaig biogràfic, i, principalment — i en això aquesta edició supera totes les anteriors¹⁴ —, amb una bibliografia general deguda al Sr. Lluís Guarner, traductor al castellà de bona part de l'obra del poeta, que ja havia assajat altres vegades d'inventariar-ne la producció. El treball del Sr. Guarner comprèn: a) una bibliografia cronològica, on són registrats els diversos llibres i fascicles segons la data d'aparició (agrupats en obres inicials, obres de la primera època, obres de la segona època i obres pòstumes); b) les antologies de vers i prosa; c) les edicions d'obres completes; d) les traduccions al castellà (les més nombroses), al gallec, portuguès, provençal, francès, italià, anglès, alemany, txec, romanès, esperanto, llatí i les edicions poliglotes; e) les antologies poètiques en castellà. Aquesta llarga enumeració va seguida d'un assaig de classificació sinòptica de la producció total de Verdaguer, d'una llista de treballs sobre la seva vida i la seva obra i d'una relació de les revistes en la redacció de les quals Verdaguer prengué part i d'aquelles que li dedicaren números especials (aquesta, inexplicablement, molt mins). Notem, només, com a oblit important,¹⁵ el de la «Miscel·lània Verdaguer» — publicada a París el 1946, en ocasió del centenari de la naixença del poeta, sota la direcció del Sr. Ll. Nicolau d'Olwer —, que comprèn una antologia de poesia i prosa de Verdaguer feta pels Srs. Melcior Font i Rafael Tasis, respectivament, i un recull de treballs — dels Srs. J. Amade, C. Grandó, E. Granier-Barrera, J. S. Pons, C. Riba, A. Rovira i Virgili, N. M. Rubió, J. M. de Sagarra, A. Serra i Baldó i J. Valls — dedicats a la vida i a l'obra del poeta.¹⁶ Cal afegir-hi, també, l'estudi del Sr. J. M. de Casacuberta publicat en el volum anterior d'ER, i l'edició de *L'Atlàntida* de Mèxic de 1945 («Col·lecció Catalònia», V).

Amb la tercera edició, en resum, de les *Obres completes* de Jacint Verdaguer de la BP, posseïm el recull fins avui més complet¹⁷ de les produccions del gran escriptor català, aplegades i publicades acuradament — no voldria pas que les observacions que m'he permès de fer, per si hom les creia útils per a una nova edició, fessin pensar el contrari — i acompanyades d'unes remarcables apor-

13. És completament impropedent de designar encara, a la italiana, com a hendecasíllab el vers de deu síl·labes, tant si es tracta del decasíllab usat en la Intraducció de *L'Atlàntida* (amb accent a la sisena síl·laba o bé a la quarta i la vuitena), com si es tracta de l'hendecasíllab agut, format per un hemístiqui de set síl·labes i un de quatre amb cesura molt marcada», que no és altre que el decasíllab èpic català de 6+4 amb cesura femenina, que es troba en el cant v del *Canigó*.

14. I també, el volum de Jacint Verdaguer, els dels altres autors publicats a la BP.

15. Assenyalem també l'estranyesa que fa de trobar el drama *El Mistic*, de S. Rusiñol, dins la bibliografia sobre l'obra (sic!) de Verdaguer (i sobtaria igualment de trobar-la en la bibliografia sobre la vida). — Cal corregir, a més, el nom de J. L. Pagano en Pagano.

16. Aquesta miscel·lània és citada, d'altra banda — cosa que fa més inexplicable el seu oblit dins la bibliografia — en el treball de Mn. Bonet.

17. Queden encara un bon nombre de composicions inèdites, principalment de la joventut de Verdaguer, de les quals el Sr. Josep M. de Casacuberta té promesa per a molt aviat una edició crítica.

tacions per a la comprensió de l'home i del poeta i d'una rica bibliografia, que caldrà que tingui present tothom qui vulgui endinsar-se en l'estudi del més genial del nostres poetes moderns.

R. ARAMON i SERRA

EMILI VILANOVA: *Obres completes*. [*Emili Vilanova i el seu temps*, Estudi crític per ANTONI VILANOVA.] Barcelona, Editorial Selecta S. A., [1949]. CXXXVIII + 1276 pàgs. + 1 retrat. (BP, IX.)

La present edició d'obres completes d'Emili Vilanova vol ésser plaçada sota el signe d'una «comprensió més justa, d'una reivindicació deguda i d'un merescut amor», després de «quaranta anys d'indiferència i d'oblit».

Potser aquesta darrera afirmació no és absolutament exacta, perquè ni el nom d'En Vilanova ha deixat mai d'ésser tingut en consideració i estima entre els nostres homes de lletres, ni la seva obra ha cessat de tenir lectors addictes. El mateix autor del pròleg que encapçala la present edició assenyala el respecte i la simpatia que li mostraren un Ruyra, un Carner i fins un Ors, corifeus de tendències literàries ben diferents de la d'En Vilanova; i en la bibliografia donada a la fi del volum, que no crec exhaustiva, els articles de Ferran i Mayoral i de Manuel de Montoliu demostren que l'obra d'En Vilanova ha tingut sempre lectors atents i comprensius. Com a intent de revaloritzar l'obra vilanovina podríem encara mencionar la publicació (1929)¹ de *Pobrets i alegrets* en un volum de la col·lecció «Antologia» de l'Editorial Barcino. Assenyalaré també que en un curs d'estilística professat als volts de 1937, Carles Riba¹ havia assenyalat a manta represa l'interès extraordinari de la tècnica narrativa i de l'imatge de Vilanova.

Però és evident que per al lector corrent Emili Vilanova era més un nom consagrat de la Renaixença que un autor de lectura assídua. Únicament algun dels seus sainets (*Qui compra maduixes*, *L'ase de l'hortolà*, *Les bodes d'en Cirillo*) eren encara representats amb prou freqüència per les companyies locals d'aficionats. L'anterior edició d'obres completes, feta amb la cura acostumada per la Il·lustració Catalana, conegué un èxit de difusió remarcable, fins al punt d'ésser de temps totalment exhaurida. Així serà benvinguda aquesta nova edició que es publica poc després de l'aparició d'una tria de quadrets, establerta amb excellent criteri per R. Aramon i Serra² i de la reedició de *Tristeta*, a cura de l'actual prologuista, Antoni Vilanova.³

El text, que comprèn totes les obres recollides dins l'edició de la Il·lustració Catalana, ve enriquit per la inclusió de disset treballs, no recollits aleshores, publicats en els periòdics «Lo Mestre Titas», «La Barretina», «La Pubilla», «Lo Somatent», de 1868 a 1869, en «Lo Nunci», de 1879, i en «Pel & Ploma», de 1899.

1. En el pròleg d'una antologia de Verdaguer apareguda el 1922 (segona edició el 1949), reproduït dins *Els Marges* (Barcelona 1927), el mateix Carles Riba esmenta el nostre autor qualificant-lo d'aquell altre geni de la imatge gràfica que es digué Emili Vilanova.

2. EMILI VILANOVA, *Narracions*, a cura de R. ARAMON I SERRA (Barcelona 1948).

3. EMILI VILANOVA, *Tristeta*, pròleg d'ANTONI VILANOVA. Gravats a la punta seca de JAUME PLA (Barcelona 1947).